

Sociala algoritmer och burkat skratt

juli 13th, 2011 av Martin Berg - [Nya medier](#), [Relationer](#) - [Redigera](#)

Med jämna mellanrum läser jag bloggar såsom [Mashable](#), [SocialTimes](#) och [TechCrunch](#) för att hålla mig någorlunda uppdaterad om trender inom teknik och medier. För någon dag sedan läste jag en [text](#) där [Jennifer Van Grove](#) diskuterar [Katango](#), en ny iPhone-app som möjliggör "group and private messaging /.../ that automatically groups together your contacts by life stage or activity". I texten talas det lyriskt om hur appen bygger på en [algoritm](#) som gör det möjligt att kategorisera kontakter och relationer efter sociala interaktioner som tidigare har ägt rum. På sätt och vis kan därför den här tjänsten, i likhet med många andra av sitt slag, förstås som en mekanism som övertar grundläggande sociala funktioner i människans liv.

Att kategorisera sina sociala relationer och sätta etiketter på världen runt omkring oss är viktiga delar av det sociala livet men det är dock inte fråga om något som görs hur som helst. Jag kan inte låta bli att tänka på [Karl Marx](#) som en gång skrev följande:

Men make their own history, but they do not make it as they please; they do not make it under self-selected circumstances, but under circumstances existing already, given and transmitted from the past.

Med tanke på att dessa ord publicerades i mitten av 1800-talet åsyftade allt annat än appar och digitala system. Det som dock utgjorde fokus var det faktum att mänsklig handling alltid lyder under någon form av strukturella villkor vilket för med sig att den vilja vi upplever vara "fri" kanske inte alla gånger är det. Även idag finns det så klart strukturer men det är möjligt att se hur det samtidigt växer fram olika slags system och mekanismer som sägs förenkla handling och som gör social organisering smidigare och mindre problematisk. Frågan är hur dessa hänger samman med den typ av strukturer som Marx hade i åtanke?

I allt högre grad tycks sociala teknologier bli smartare och olika typer av tjänster tillhandahåller automatiseringar av det som en gång utgjorde något som hörde till var och ens dagliga göromål. Jag slås allt som oftast av att dessa system och teknologier oftast tros kunna erbjuda ett vetande som är bättre än vad vi någonsin själva skulle kunna uppbringa. Som exempel kan nämnas att Google strävar efter att veta mer om det jag söker efter än vad jag själv vet genom att tillhandahålla förslag, eller kanske välgrundade gissningar, på vad jag egentligen letar efter. Liknande funktioner erbjuder Twitter och Facebook som med jämna mellanrum föreslår att jag ska hjälpa nytilkomna användare på traven och föreslår vilka jag rimligtvis bör vara vän med. Med hemliga algoritmer räknas det ut vem jag är och vilken position jag har i förhållande till dem som ingår i mitt personliga nätverk och som om det inte vore nog låter Facebook sin funktion EdgeRank, som i [TechCrunch](#) beskrivs som "the secret sauce that makes Facebook's News Feed tick", bestämma vilka "objekt" och relationer som ska inkluderas i mitt dagliga flöde.

Vad vi ser här är alltså exempel på hur teknologier träder in som aktörer i det sociala samspelet och där övertar den taktpinne som anger det sociala livets dagliga rytm. Praktiskt, kan det tyckas. Teknologier tar över sådant som annars tar en massa tid och vi får helt plötsligt möjlighet att ägna oss åt andra och kanske mer väsentliga göromål. Men är det verkligen så enkelt? Vad betyder det att teknologier börjar agera i vårt ställe? Det är ju trots allt fråga om teknologier som ganska kraftigt skiljer sig från den typ av maskiner som tillverkar muttrar, skiftnycklar och mjölkpaket. Istället har vi att göra med teknologier som får en funktion i det sociala och som på sätt och vis hjälper oss att kontinuerligt re-konstruera det sociala sammanhang i vilket vi lever våra liv. På vad sätt kan det leda till ett visst mått av förfrämmande från oss själva när vi inte längre har kontroll över sociala flöden och skeenden? Vad händer helt enkelt när, för att använda ett av [Slavoj Žižeks](#) favoritexempel, tevens burkade skratt inte bara skrattar i vårt ställe utan rent av åt oss?

Vi har sedan länge haft att göra med teknologier som gör saker med oss människor och som främjar ett slags passivitet. Det burkade skrattet är ett exempel men vi kan se liknande tendenser i hur det en gång i tiden fanns [gråterskor](#) som hyrdes in i samband med begravningar för att just gråta. Eller varför inte tibetanska [bönehjul](#) där en bön skrivs ned på en papperslapp varpå det stoppas in i ett hjul som på sätt och vis ber i vårt ställe i takt med att det snurrar runt. När det kommer till de funktioner som erbjuds av sociala teknologier så är frågan om deras automatisering och listiga beräkningar tar något ifrån oss användare. Žižek påpekar att det brukade skrattet och liknande företeelser frammanar en "situation in which the object itself takes from me, deprives me of, my own passive reaction of satisfaction (or mourning or laughter), so

that is is the object itself which 'enjoys the show' instead of me". Det är så klart enklare att någon agerar i ens ställe men kanske bör vi reflektera över vad detta innebär. Kanske är det, som Žižek skriver i samma artikel, att dessa teknologier "deprive us of our passivity, of our authentic passive experience, and thus prepare us for the mindless frenetic activity". Hur det egentligen är med den saken är något som givetvis kräver ett större mått av reflektion men det står klart att det är något som bör utforskas och något som vi bör förhålla oss kritiskt till. Detta inte minst eftersom vi har att göra med intelligenta system vilka aldrig kan förstås som enbart grundade i en matematiskt finurlig algoritm. De har också en historia.

Det är därför värt att fundera än en gång på vad Marx skrev i citatet ovan. Om människor inte skapar sin egen historia precis som de själva vill så är det inte heller troligt att den här typen av teknologier gör det. Snarare har vi att göra med en typ av tjänster som samlar data om sina användare för att erbjuda dem en fin upplevelse och ett smidigt socialt liv. Med andra ord så sägs njutningen ligga i de egenskaper som är synliga "front-end" medan det parallellt härmed försiggår både ett och annat "back-end" där algoritmer nyfiket nosar på personlig data och följsamt placerar dem i databasers finjusterade fack. Där sorteras information om användare som sedan ligger till grund för hur dessa mekanismer i sin tur presenterar det sociala för oss.

Visst låter det praktiskt men det är viktigt att aldrig glömma bort att dessa intelligenta system därmed bidrar till att omforma det sociala genom att göra det till sitt. Och allt detta samtidigt som exploateringen av användarnas personliga data utgör en viktig grundbult i dessa tjänsters affärsplaner.